

A.J. Ernststraat 187
1083 GV Amsterdam

Tel: 085-401 2954
info@bureauTBS.nl
www.bureauTBS.nl

mr. J.J. Liefink
mr. L. Schouten
mr. A.J. Sprey
mr. N.M. van Wersch
mr. A.R. Ytsma

Aan: de Vaste Kamercommissie Veiligheid en Justitie
Betreft: bijdrage rondetafelgesprek tbs-klinieken

behandelend advocaat:
mr. Jan-Jesse Liefink
Mobiel: 06-31633496
Liefink@bureauTBS.nl

Amsterdam, 25 januari 2023

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie Veiligheid en Justitie,

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid organiseert op 1 februari een rondetafelgesprek over tbs-klinieken. De bijdrage van Bureau TBS Advocaten aan dit gesprek is in deze notitie samengevat.

Bureau TBS Advocaten is een advocatenkantoor dat is gespecialiseerd in straf- en tbs-zaken. Ons kantoor bestaat uit 5 tbs-advocaten die samen ruim 50 jaar aan ervaring hebben in het tbs-veld. Op dit moment staan wij ongeveer 15% van de huidige tbs-populatie bij, waaronder de recent niet van verlof teruggekeerde verdachte Kendrick M.¹

Zorgen tbs-systeem:

Als politiek en samenleving hebben we ervoor gekozen om tbs als maatregel onderdeel te laten zijn van ons sanctiestelsel. In de wereld is de tbs een uniek systeem. Tbs maakt de samenleving ook aantoonbaar veiliger. Uit cijfers blijkt dit ook. Ongeveer 20% van de tbs-gestelden recidiveert binnen twee jaar (80% dus niet). Bij ex-gedetineerden recidiveert ongeveer de helft binnen twee jaar na het uitzitten van een gevangenisstraf. Kort gezegd: de samenleving heeft tbs nodig om deze veiliger te maken.

Maar omgekeerd heeft tbs als doelstelling om tbs-gestelden op termijn te laten terugkeren in die samenleving. Tbs heeft de samenleving dus ook nodig om die terugkeer veilig en verantwoord te laten verlopen.

¹ Tbs-er die zich eind november 2022 tijdens begeleid verlof zou hebben onttrokken en wordt verdacht van poging tot moord/doodslag op een vrouw uit Soest. Ons kantoor staat hem bij in zijn strafzaak.

Sinds de moord op Anne Faber in 2017 wordt er door rechters meer tbs opgelegd. De capaciteit in tbs-klinieken is in die jaren echter niet meegestegen. Dit zorgt voor grote problemen bij de instroom.

De laatste jaren kampt de tbs door verschillende incidenten en door polarisatie in de samenleving met een negatief imago. Dit zorgt er mede voor dat begeleide en beschermde woonvormen, de reguliere GGZ, gemeenten, werkgevers en buurten tbs-gestelden vaak niet willen opnemen, uit angst voor incidenten. Ook kampen veel GGZ-instellingen en gemeenten met lange wachtlijsten.

Uit het inspectierapport 'Geen kant meer op kunnen' uit 2020² komt naar voren dat de positie van de hoofdbehandelaar in een tbs-kliniek door een complexiteit van factoren ernstig onder druk is komen te staan. Deze druk vergroot de kans op verkeerde inschattingen van behandelaars en personeel en daarmee op incidenten zowel binnen als buiten de kliniek. Een situatie die de Inspectie onverantwoord noemt. Voor ons is onduidelijk of klinieken hierop inmiddels actie hebben ondernomen en zo ja wat die acties dan zijn geweest. Dit is wat ons een betreft een belangrijke vraag voor de Minister, zeker in het licht van de recente incidenten in de Pompekliniek en de Oostvaarderskliniek.

Bureau TBS Advocaten komt in het licht van de geschetste problematiek tot de volgende drie speerpunten:

1. Verlicht de druk op het tbs-systeem. Tbs moet een *'ultimum remedium'* zijn.
2. Optimaliseer het *maatschappelijk draagvlak van het tbs-systeem*.
3. Creëer meer *perspectief* voor tbs-gestelden.

1. Verlicht de druk op het tbs-systeem. Tbs moet *'ultimum remedium'* zijn.

Rechters leggen de afgelopen jaren steeds vaker een tbs-maatregel op. De capaciteit is in die jaren echter niet uitgebreid. Dit zorgt momenteel voor een wachtlijst van 106 tbs-passanten. Ons kantoor is van mening dat tbs een *'ultimum remedium'* moet zijn. Dit betekent dat tbs met dwangverpleging enkel moet worden opgelegd als er geen alternatieven beschikbaar zijn en het delict een tbs-oplegging ook rechtvaardigt. In dat kader verzoeken wij u als wetgever de volgende maatregelen te nemen.

² <https://open.overheid.nl/repository/ronl-5ea92d09-955f-4205-b631-ddb3f0c81de1/1/pdf/tk-bijlage-thematisch-inspectieonderzoek-geen-kant-meer-op-kunnen.pdf>

- *Verhoog het wettelijk strafminimum voor tbs-oplegging van de maximumstraf van 4 naar 8 jaar.*

Rechters leggen nog steeds tbs met dwangverpleging op voor delicten als bedreiging, stalking en huiselijk geweld. Dit terwijl de duur in die gevallen erg lang kan zijn en de kosten voor een tbs-behandeling erg hoog. Tbs zou moeten worden opgelegd voor ernstige zeden- en geweldsdelicten.

- *Verhoog voor de tbs met voorwaarden de maximaal op te leggen gevangenisstraf van 5 naar 8 jaar.*

Gebleken is dat rechters de afgelopen jaren steeds zwaarder zijn gaan straffen. Binnen dat verharde straffklimaat past deze verhoging, zodat het rechters mogelijk maakt om ook in zwaardere strafzaken, middels het stellen van voorwaarden, maatwerk te kunnen leveren.

2. Optimaliseer het maatschappelijk draagvlak van tbs.

Tbs kampt al jaren met een negatief imago. Ondanks dat het aantal incidenten in de tbs afneemt zorgen de incidenten die er plaatsvinden wel voor veel negatieve aandacht. Ons idee is dat er in de samenleving, ondanks goede initiatieven vanuit het werkveld, te weinig kennis is van het tbs-systeem. Ook de politiek en de media dragen flink bij aan de versterking van die negatieve beeldvorming. In de klinieken zorgen negatieve reacties ervoor dat behandelaren en personeel angstiger en voorzichtiger worden in de behandeltrajecten van tbs-gestelden. Dit leidt tot frustraties onder tbs-gestelden. En frustraties vergroten weer de kans op incidenten.

Daar staat tegenover dat de belangrijke doelstelling van de tbs-maatregel is om tbs-gestelden veilig en met kleine stapjes terug te keren in de samenleving. Groot probleem is alleen dat door die negatieve beeldvorming, de sterke polarisatie en lange wachtlijsten bij instellingen en gemeenten, de samenleving niet meer zit te wachten op tbs-gestelden. Blijkbaar vinden we dat tbs-gestelden helemaal geen tweede kans meer verdienen.³ Dit heeft als gevolg dat de frustraties, eenzaamheid en verveling toeslaan en mogelijk kunnen leiden tot opnieuw crimineel gedrag. En dat laatste moet juist voorkomen worden.

Van groot belang is daarom om het draagvlak in de samenleving voor tbs-gestelden verder te optimaliseren. Dat zou volgens ons kantoor op de volgende manieren moeten:

³ Triest voorbeeld is hiervan het verhaal en de oproep van client Richardo K. in Trouw <https://www.trouw.nl/binnenland/richardo-is-al-zestien-jaar-tbs-er-binnen-de-muren-was-het-beter~b2dcda12/>

- *Laat de Minister hier onderzoek naar doen.*

Onderzoek op welke wijze de kennis van burgers over tbs kan worden vergroot, wat instellingen, gemeenten en buurten nodig hebben om tbs-gestelden te accepteren en wat hen in de beeldvorming rondom tbs zou kunnen helpen. Betrek gemeenten, buurten en burgers meer bij de resocialisatie van de tbs-gestelde in haar gemeente. Zorg voor voorlichting op scholen, buurthuizen en theaters over tbs en door (ex-)tbs-gestelden. Maak via onderzoek inzichtelijk hoe dat draagvlak ook daadwerkelijk zal worden vergroot, waardoor tbs-gestelden uiteindelijk beter geaccepteerd worden door de samenleving. Dat helpt niet alleen de tbs-gestelde bij haar terugkeer, maar ook de samenleving in het veiliger maken ervan.

- *Laat (ernstige) incidenten altijd onafhankelijk onderzoeken, en deel de uitkomsten van die onderzoeken in beginsel altijd met politici, media en samenleving.*

Wees als tbs-kliniek altijd transparant naar de omgeving, media en politiek toe. Indien de media uitgebreid bericht doet van een ernstig incident is het belangrijk om ook de resultaten van dit onderzoek te delen, zodat duidelijk is wat er ter lering meegedaan is. En dat is volgens ons ook de wens van de samenleving.

- *Voer onafhankelijk onderzoek uit naar het werk- en leefklimaat in enkele tbs-klinieken.*

Naar aanleiding van de toestanden in de Oostvaarderskliniek, heeft de Minister aangekondigd dat er in die kliniek door een externe partij onderzoek zal worden gedaan naar het werk- en leefklimaat in die kliniek. Ons is onbekend of met dit onderzoek al is gestart. Dat zou aan de Minister gevraagd moeten worden.

Ook in de Pompekliniek lopen er momenteel (externe) onderzoeken naar de ontsnapping in juni 2022 en de onttrekking in november 2022. Ons kantoor is van mening dat ook hier onderzoek zou moeten worden gedaan naar het leef- en werkklimaat in de kliniek.

Voor tbs-kliniek de Kijvelanden geldt dat ons regelmatig berichten bereiken over onrust (drugshandel), grote personele problemen, slechte bereikbaarheid en communicatie met advocaten. Ook deze kliniek is de afgelopen jaren ernstig getroffen door een heftige ontsnapping met grote gevolgen voor haar medewerkers. Voor deze kliniek geldt dat ook hier een onderzoek naar het leef- en werkklimaat gedaan zou moeten worden.

3. Creëer meer *perspectief* voor tbs-gestelden.

- *Biedt de rechter de wettelijke mogelijkheid om het verblijf in een tbs-kliniek te maximeren.*

Ons kantoor is van mening dat rechters de mogelijkheid moeten krijgen om een maximum te stellen aan de duur van een intramurale klinische behandeling waarbij de tbs-gestelde van zijn vrijheid is beroofd. Voor een groot deel van de tbs-gestelden geldt dat zij een hele lange tijd in een tbs-kliniek moeten verblijven. Ongeveer een kwart van de tbs-gestelden verblijft zelfs langer dan 15 jaar in een kliniek. Langzaam verdwijnt dan dat stipje aan de horizon en hospitalisatie treedt op. Juist om dit te voorkomen in gevallen waarin zo'n lange vrijheidsbeneming disproportioneel is, is een maximumduur noodzakelijk. Uiteraard kan het traject daarna onder (strengere) voorwaarden worden voortgezet.

- *Zorg voor een wettelijke verankering van het driegesprek en de zorgconferentie*

Driegesprekken en zorgconferenties zijn uit de huidige tbs-praktijk niet meer weg te denken. Een driegesprek vindt plaats tussen tbs-gestelde, behandelaar en advocaat en kan kleine fricties in een behandeling weer recht trekken. Vaak gaat het er bij tbs-gestelden om dat zij zich door de kliniek gehoord voelen. Juist zo'n driegesprek kan daarin weer voor duidelijkheid en perspectief zorgen.

Datzelfde geldt voor zorgconferenties waarbij de behandeling op slot zit en ook met input van buiten de kliniek wordt gekeken naar duurzame oplossingen. Tbs-gestelden staan hier positief tegenover. Het creëert voor hen duidelijkheid. Ze weten waar ze aan toe zijn. Ook verlengingsrechters laten zich steeds vaker in hun beslissingen leiden door de uitkomsten van een zorgconferentie. Dit zorgt wat ons betreft voor dat met name zorgconferenties en wettelijke basis moeten krijgen, zodat klinieken, advocaten en tbs-gestelden precies weten onder welke voorwaarden ze een zorgconferentie en een driegesprek kunnen aanvragen.

- *Laat de Minister zorgen voor meer 'longcare' plekken.*

In de mogelijkheden tot doorstroom zijn er tegenwoordig steeds meer tbs-gestelden die meer rust willen hebben in de behandeling, maar die wel graag uitzicht willen hebben op het maken van stappen in hun behandeling. Longcare is daar de meest passende oplossing voor. Alleen die plekken zijn momenteel erg schaars en daarvoor gelden lange wachtlijsten.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Jan-Jesse Liefink', written over a light gray rectangular background.

Jan-Jesse Liefink
Advocaat